Spirit of Bosnia / Duh Bosne
An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Katarinina priča

Maida Krzović

> D.O.M.
> Catherine Reginae Bosnensi
> Stephani Ducis San (c) ti Sabbae Sorori,
> Et genere Helene et Domo Principis
> Stephani natae, Tomae Regis Bosnae
> Uxori. Quantum vixit annorum LIIII
> Et odbormivit Romae Anno Domini
> Et odbormivit Romae Anno Domini MCCCCLXXVIII
> DIE XXV Octobris
> Monumentum ipsius scriptis positum.

To na grobu mome piše, a ne piše zašto i kako dospjeh tu, u tuđoj zemlji da umrem. Ali, ispričat ću Vam ja, Bošnjani moji dobri, jer zbog Vas – sve činila sam.

Rodih se 1424-te, kažu, oni koji su to bolje zapamtili, u Blagaju kraj Mostara grada, a odrastoh u palači sa braćom, sestrom, majkom mi Jelenom i ocem hercegom Stjepanom Vukčićem-Kosačom. Bijahu to teška vremena za moju zemlju, ali prave opasnosti na našem putu tek su bile; pratila sam oca na važna skupljanja tadašnjih velikana, jerbo moj otac bi najveći moćnik zemlje Humske, blizak i vječno odan kraljevskoj lozi Kotromanića. Ubrzo su me ljudi zavoljeli, iskreno kao i ja njih, i to ne samo one plemenitoga roda, ne, ne, čak štaviše, u dosta raznolikom društvu mi prolaziše djevojački dani. Porazgovarati mi ne bi mrsko ni sa onima u najgoroj bijedi, a draga srca naučih moje sugrađanke da šiju misno ruho, pa da me bar tako upamte za vijeke vijekova. Kamenim zidinama dok sam tako jednom šetala noću, upijajući modro-plavo nebo iznad poznatih mi predjela, začuh razgovor nepredviđen za moje uši. Dvije osobe se došaptavaše ispod sjeverne kule.

“Tako mi svega na svijetu, ta ova prilika je jedinstvena! Naša Katarina ima dvadesetdvije, njen časak je kucnuo, a herceg naš smatra kako je prestolonasljednik Stjepan Tomaš Kotromanić najbolji izbor”, ushićeno je govorila moja majka. “Zaista, ako nije ponajbolji… ma šta ja to zborim, pa naš otac čitav život njeguje prisne odnose sa bosanskim plemstvom, a turska vojska se približava, vremena za gubljenje nema. Bojim se da…”, nastavi moj brat Vladislav ispod glasa, ali se ja ne trudih da ga čujem.

Trčala sam svom snagom niz stepenice, i za tren oka se nađoh u svojoj sobi, dišući duboko. Lude misli mi se rojiše glavom; pa oni me misle udati za budućeg kralja, Stjepana Tomaša Kotromanića, dobro mi znanog već godinama. Mila mi je bila ta pomisao svakako, dražu osobu nisam mogla ni snivati, ali jedna misao me pogodi brzinom munje. Kraljica! Postaću kraljica svog naroda, i iako sam dobro znala o kakvim olovnim oblacima koji se nadviše nad ovu zemlju moji najdraži pričaše, nisam mogla spriječiti da mi srce ne preskoči jedan otkucaj. Najsrećniji otkucaj.

Tako i bi, tog majskog dana 1446-te g., nakon što pređoh na rimokatoličku vjeru iz svoje bogumilske, vjenčali su me za kraljevinu Bosnu, neraskidivo povezali Bosnu sa Hercegovinom, te tek na kraju, mene sa mojim suprugom. Srećnijeg dana nisam upamtila, o, da, nadmašili su ga samo dani rođenja moje drage djece: Sigismunda, Katarine, i trećeg djeteta koje ljudi ne zapamtiše, a niz teških dana koji su hitali prema nama, izbjeći nismo uspjeli. Najlakše bi bilo reći da su dani našeg kraljevanja bili bezbrižno netaknuti, ali daleko od istine bi to bilo. Stalni upadi turske vojske ohrabrene nemirima među našim ljudima, što pukom, što plemstvom, koji se boriše oko podjele parčadi zemlje, činili su surovu svakodnevnicu. Eee, Bošnjani moji, da ste mogli naslutiti godine pod tuđinskom vladavinom koje vas čekaše, ne biste gramzivi niti lakomisleni bili. U toj dimom načinjenoj zavjesi nemira, priliku iskoristiše neprijatelji da ubiju svoga kralja. Te 1461-ve godine, u crno zaviše mene, Katarinu Kosaču, drugu ženu svoga muža, ali prvu koju kraljicom proglasi, uz blagoslov Svete Stolice.

Njegov najstariji sin, Stjepan Tomašević, naslijedi krunu, i podari mi titulu Kraljice majke, koja me zadrži na našem dvoru. Međutim, u silovitom upadu vojno moćnih Turaka, 1463-će godine gospodnje, zemlja naših otaca pokleknu. Tuga mi srce raspara kada sam čula za stradanja naših branioca koji nisu napustili Bosnu, ni predali mačeve ispred vidno jače vojske, nego su pružali otpor za domovinu časno. Kako da ih ja onda napustim? Kako da tek onako kraljevinu, ništa manje vrijednu nego bilo koju, napadanutu bezbroj puta do sada i opet uzdiglu pomoću njene djece, predam tuđincu? Zar oni koji će je silom oteti, raniti je da krvari na oči drugih kraljevina Evrope, i tako natopljenu krvlju, potom da je priviju i diče se njenim ljepotama kao da je njihova sopstvena? To nismo mogli dopustiti, niti ja, niti jedan pravi sin niti kćer Bosne. I tada primih najteži od svih udaraca: stiže vijest da je kralj odolijevajući do zadnjeg daha – ubijen, a da su moja nemoćna djeca odvedena u ropstvo. U tom času samo jedna misao me održala na životu – neko će se silan naći da osveti moju djecu i naš pokoreni narod, neko će da nam pritekne u pomoć, neće nas Svijet zaboraviti, ne smije!

Iz istih stopa se povukosmo ja i vjerni dvorjani do grada Kupresa. Molila sam se svakim teškim i preteškim korakom za pomoć koju nam obećavaše sa zapada, ali koja naočigled sviju nas još nije pristizala. Tu smogoh snage da okupim određen broj vojske za odbranu, i uz jedinu preostalu vjeru – u Boga – dadoh da se sagradi crkva Presvetog Trojstva na nesebični dar narodu mom. Koračali smo ne osvrćući se za sobom, znajući da sve što nam je sveto ostavismo za sobom. Preko Stona stigosmo do Dubrovačke Republike koja se uspješno branila od istog okupatora. O boravku kratkom uz dobrostivu vlastelu njihovu neću mnogo govoriti, pamti to narod, ali vrijedno spomena je da baš njima ostavih u zalog mač mog supruga kralja, u zalog mom sinu Sigismundu ako se oslobodi teške ruke turskog ropstva. Ni oni me ne mogaše dugo držati pod okriljem svojim, te me otpraviše s dostojanstvom i svim mojim dvorskim stvarima kako

priliči pripadnicima kraljevskih porodica, na put za Rim, moje posljednje mjesto nadanja.

Ni tu moja nada ne popusti, ni kada čuh da su mi djecu preobratili na vjeru novu, i da su otišla vjerovatno zauvijek od majke i korjena svojih plemenitih. Avaj, narode moj, čime si ti to zaslužio? Bošnjani uvijek svoja posla gledahu, a nas gledaše željno sa strane, kao da samo mi imamo časne ljude, kao da samo mi imamo zavisti vrijedne rijeke i planine, kao da imamo posve neopisiv, jedinstven duh koji prožima naša bića. I ne prevariše se, imamo. I imaćemo, sigurno je, kao i to da ovo pripovijedam iz svoje postelje u Rimu, u vječnom gradu u kojem pomoći Bosni ne nađoh. Vječna i Bosna biće, jer nema tih vojski niti napadača kojima će izbrisati našu svijest o tome ko smo. To da su nas pokorili, uvijek im se samo činilo.

© 2011 Maida Krzović

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.